

Suomen tiedetoimittajain liitto ry

Toimintakertomus 2020

Yleistä

Suomen tiedetoimittajain liitto ry:n tarkoituksena on edistää tieteen ymmärrystä ja arvostusta sekä kriittistä ajattelua. Visionsa mukaan liitto toimii vahvana aloitteentekijänä tiedeviestinnässä kehittäen tiedeviestinnän kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Liitto lujittaa jäsentensä ammatillista identiteettiä ja tehostaa heidän verkostoitumistaan.

Vuoden 2020 toimintaan löi leimansa COVID-19-pandemia, joka esti kokoontumiset ja lähikoulutukset suurelta osin. Jo valmiiksi suunniteltuja tilaisuuksia jouduttiin siirtämään tai perumaan kokonaan. Osaa pyrittiin järjestämään uutena ajankohtana, mutta jouduttiin jälleen perumaan. Tiedon tarve sekä tutkitun, mediavälitteisen tiedon tarve ja volyymi kasvoivat valtavasti. Yliopistoja, kouluja ja laitoksia suljettiin, ja kaikissa mahdollisissa tehtävissä siirryttiin etätöihin. Samaan aikaan tiedotusvälineissä käytiin yt-neuvotteluja ja lomautettiin, jopa irtisanottiin toimittajia taloudellisten paineiden kasvaessa ilmoitusmyynnin pienentyessä.

Yhdistyksen jäsenkunta koostuu tiedejournalisteista ja -editoreista sekä tiedeviestintää harjoittavien organisaatioiden viestijöistä ja muista tiedeviestinnän parissa toimivista ammattilaisista. Poikkeusoloista huolimatta yhdistys pyrki tukemaan ja kehittämään eri jäsenryhmien toimintaa ja verkostoitumista sekä ylläpitämään yhteyksiä tiede- ja viestintäalan organisaatioihin kotimaassa.

Hallitus ja toimihenkilöt

Yhdistyksen puheenjohtajana toimi Tuukka Tammi ja varapuheenjohtajana Mari Heikkilä. Hallituksen jäseniä olivat Jukka Lehtinen, Jarmo Korteniemi (uusi), Minna Malja, Pauliina Raento, Tiina Raevaara, Helena Raunio (uusi), Heljä Salonen ja Ville Wittenberg (uusi).

Liiton kokoaikainen pääsihteeri on Ulla Järvi. Juhani Mänttari hoitaa taloudenhoitajan tehtävää luottamushenkilönä.

Hallitus kokoontui 10 kertaa. Kokoontumisrajoitusten jälkeen hallitus siirtyi Teams-kokousalustalle. Säännöllisesti asialistalla olivat uusien jäsenten hyväksyminen sekä koulutusten suunnittelu, järjestäminen ja evaluointi. Hallitus myös päätti apurahoista ja palkinnoista sekä tekijänoikeuksiin ja valokopiointikorvauksiin liittyvästä edunvalvonnasta. Hallitus piti vuosittaisen strategiaseminaarin Hirvihaaran kartanossa Mäntsälässä 28.–29.8., jolloin kokoontumisrajoitukset olivat hetkellisesti lieventyneitä. Seminaariin osallistui seitsemän hallituksen jäsentä. Strategiaseminaarissa keskityttiin liiton jäsenkunnan erityisiin ja yleisiin tarpeisiin koronan keskellä. Hallitus päätti hyvin nopealla aikataululla toteutettavasta korona-ajan erityisapurahan hausta jäseniään tukeakseen.

Hallituksella oli kolme työryhmää, koulutustyöryhmä, palkinto- ja apurahatyöryhmä, kirja- ja viestintätyöryhmä sekä tulevaisuustyöryhmä.

Tilintarkastajana toimi tilintarkastusyhteisö Ernst & Young Oy / KHT Osmo Valovirta, joka suoritti tarkastuksen avustajanaan KHT Riina Suutari. Kirjanpito palvelut ostettiin Kirjanpito toimisto Heinoja Oy:ltä.

Jäsenistö

Yhdistyksen jäseniksi hyväksyttiin 36 uutta jäsentä, joista 5 on opiskelijajäseniä. Yhdistyksestä erosi 22 jäsentä. Vuoden lopussa yhdistykseen kuului 1 117 jäsentä. Liiton jäsenmäärä on edellisvuosien tasolla, vaikka etenkin journalismina parissa toimivien ammattilaisten määrä on ollut pitkään laskusuunnassa Suomessa. Myös suurten ikäluokkien eläköityminen näkyy viestintäalan järjestöissä.

Talous

Yhdistyksen toiminta rahoitettiin Koptoisto-korvauksilla ja jäsenmaksujen tuotoilla. Jäsenmaksu oli 40 euroa, ja opiskelijajäsenmaksu 20 euroa. Tuloslaskelma osoittaa normaalia suurempaa ylijäämää (149 012 euroa) johtuen koronan rajoitustoimien vaikutuksesta liiton kaikkeen toimintaan. Myös Koptoisto-korvauksia kertyi ennakoitua suurempi määrä, kun takautuvia korvauksia maksettiin vuonna 2020 jäsenjärjestöille.

Yleiskokoukset

Vuosikokous jouduttiin siirtämään koronasulkujen takia huhtikuulta. Lopulta kokous pidettiin eduskunnan antaman poikkeusluvan turvin hybridikokouksena 27. elokuuta Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella. Kokouksessa käsiteltiin normaalit vuosikokousasiat.

Liiton vaalikokous järjestettiin hybriditapahtumana 26. marraskuuta Tekniskan kokoustiloissa Helsingissä. Liiton uudeksi puheenjohtajaksi vuodeksi 2021 valittiin yksimielisesti Iltalehden terveystoimittaja Heljä Salonen. Äänestyksittä valittiin lisäksi tiedetoimittaja Mari Heikkilä toiselle kolmivuotiskaudelle. Ylen tiedetoimittaja Teija Peltoniemi ja Helsingin yliopiston viestinnän professori Esa Väliaverronen nousivat uusina hallitukseen vuosiksi 2021–2023, ja Suomen Akatemian viestintäjohtaja Riitta Tirronen valittiin Salosen kaudesta jäljelle jääneelle yhdelle vuodelle.

Koulutustoiminta

Yhdistyksen koulutustoiminta joutui koronapandemian kouriin keväällä, jolloin eduskunnan asettamat sulkutoimet alkoivat. Perinteinen Sanan valta -koulutus siirrettiin maaliskuulta huhtikuulle, mutta sekin jouduttiin perumaan. Lopulta kaikki koulutustoiminta lukuunottamatta podcast-nauhoituksia ja kahta Sanan valta -koulutukseen suunniteltua ja teamsin välityksellä toteutettua webinaaria lukuunottamatta peruttiin kevään ja kesän ajaksi. Myös suunnitellut opintomatkat jouduttiin perumaan.

Pääsihteeri Ulla Järven suorittaman tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon osana liiton

koulutustoiminnan kehittämistä pohjustettiin teettämällä liiton jäsenten keskuudessa koulutustoihiveista ja -tarpeista kysely. Kyselyn käytännön toteutuksesta vastasi opinnäytetyönään Oulun ammattikorkeakoulun medianomiopiskelija Elina Niskasaari. Ammatillinen kehittyminen oli jäsenten keskeisin toive ja tarve.

Koulutustilaisuudet ja -tuotannot:

16. tammikuuta Kuvien valta -sessio Tieteiden yö -tapahtumassa Helsingissä

Kuvien valta -sessiolla liitto osallistui Tieteiden yöhön. Yleisötapahtuma keräsi noin 140 osanottajaa. Tilaisuudessa piirrettiin, kuunneltiin luentoja kuvilla huijaamisesta ja perehdyttiin mm. nykytaiteen katsomiseen ja tulkintaan.

3. helmikuuta Valon päivän juhlan miniseminaari

Valon päivän juhlaa vietettiin Luonnontieteen museo Luomuksen tiloissa Helsingissä. Ennen palkintojuhlaa museon johtaja ja asiantuntijat esittelevät talon tutkimusta ja näyttelyiden rakentamisen taustatyötä liiton jäsenille.

30. huhtikuuta Tiedeklubi-keskustelu podcastina

Liiton vuorollaan järjestämä Tieteellisten seurain valtuuskunnan tuottama Tiedeklubi-keskustelu hoidettiin koronatilanteen vuoksi nauhoituksena ja julkistettiin podcastina 30.4. Tiedeklubin aiheena oli seksuaalisuus, sukupuoliuus ja tiede. Toimittaja Riikka Suominen haastatteli väitöskirjatutkija ja kirjailija Salla Nazarenkoa ja tietokirjailija, taidehistorian ja sukupuolen tutkimuksen dosentti Harri Kalhaa. Keskustelu sai kimmokkeen Viheliäs tiede – ja muita vaikeita uutisia -kirjasta.

Toukokuussa Viheliäs tiede -kirjan podcastit

Liiton piirissä syntynyt Viheliäs tiede – ja muita vaikeita uutisia -kirja ilmestyi Vastapainon kustantamana toukokuussa. Koska perinteisiä ”kirjanjulkareita” ei voitu järjestää, liitto on tuottanut neliosaisen podcast-sarjan, jossa toinen kirjan toimittajista Mari Heikkilä haastattelee kirjan kirjoittajia. Ensimmäisessä osassa Heikkilän keskustelukumppani on kirjan toinen toimittaja Tuukka Tammi, toisessa osassa Ulla Järvi, kolmannessa sosiologi Mikko Salasuo ja neljännessä toimittaja Marjatta Sihvonen.

28. toukokuuta Sanan valta -koulutuksesta etiikka-webinaari

Sanan valta -koulutuspäivän peruutusten jälkeen päätyivät pääsihteeri Ulla Järvi ja Journalistiliiton koulutuspäällikkö Nina Porra tuottamaan kaksi seminaaria, jotka oli alun perin suunniteltu Sanan valtaan. Somettumisen riskejä ja viestinnän etiikkaa korona-aikana käsittelevä 1,5 tunnin verkkokoulutuksen kouluttajina olivat tietokirjailija Elina Grundström ja dosentti Henrik Rydenfelt. Osallistujia otettiin työpajaan 12 molemmista liitoista.

3. kesäkuuta Sanan valta -koulutuksesta valeuutisten tunnistaminen -webinaari

Toimittaja, tietokirjailija Johanna Vehkoo suunnitteli ja toteutti 3.6. verkkotyöpajan valeuutisten ja -kuvien tunnistamisesta. 1,5 tunnin työpajaan osallistujia pääsi 15 molemmista liitoista. Palautekyselyjen mukaan molempia koulutuksia pidettiin onnistuneina ja tarpeellisena sekä alueellista tasa-arvoa tuovina.

27. elokuuta Viheliäs tiedeviestintä -seminaari

Viheliäs tiedeviestintä -seminaari järjestettiin Helsingissä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa yhteisenä hybriditapahtumana. Paikan päällä osanottajia oli parisenkymmentä, mutta etänä lähes 200. Paneelikeskusteluissa käsiteltiin sitä, voiko valeuutisia vastaan rokottaa, voiko

teollisuus horjuttaa tieteellistä tutkimusta ja kysyttiin, kuka ymmärtäisi geeniä. Yhdeksän asiantuntijan ja kolmen juontajan voimin käydyt keskustelut kirvoittivat kommentteja paikan päällä, ja myös live-striimin seuraajilta saatu palaute oli kiittävää.

10. syyskuuta Brändipäivä Oulun Plussa

Liiton ja viestijöiden ProComin yhteinen Brändipäivä Oulun Plussa järjestettiin hybriditapahtumana Oulussa. Tapahtumaan osallistui tiedetoimittajain liiton stipendeillä 11 jäsentä joko etänä tai paikan päällä. Kaikkiaan osallistujia oli noin 50. Teemoina oli brändin ristiriitaisuudet, journalismin uudet rahoitusmuodot ja asiantuntijaviestintä. Puhujina kuultiin mm. Oulun yliopiston brändiprofessori Saira Saraniemeä.

10. marraskuuta 7. Kansallinen tiedeviestinnän kongressi

Liiton yhteistyössä Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan kanssa toteuttama 7. Kansallinen tiedeviestintäkongressi toteutettiin pelkkänä webinaarina aiemmin suunnitellun hybriditapahtuman sijasta. Tieteellisten seurain toimistolla toimi ”lennonjohto”, jossa ohjelman etenemisestä ja juonnoista vastasivat pääsihteerit Reetta Kettunen ja Ulla Järvi sekä kahden eri session juontajat Minna Malja ja Heljä Salonen. Lisäksi Ville Wittenberg juonsi Oulun yliopistolla toista ”lähetyspaikkaa”. Ilmoittautuneita oli peräti 216, ja lähes koko nelituntisen tapahtuman ajan ohjelmaa seurasi lokitietojen mukaan kerrallaan noin 125 ihmistä. Kongressin otsikko oli ”*Puhetta pirulaisesta – Koronavirus, asiantuntijuus ja julkisuus*”.

Apurahat ja palkinnot

Yhdistys jakoi apurahoja konferenssiin osallistumiseen, koulutukseen, laitehankintaan, työmatkaan ja työskentelyyn. Apurahan saivat vuonna 2019 seuraavat henkilöt:

Kevään jako: Juhlavuoden 10 000 euron suurapurahat: Helena Telkänranta ja Amanda Feldon sekä Elina Grundström. Muut apurahat: Inkeri Meriluoto, Johanna Vehkoo, Mari Heikkilä, Elina Hiltunen, Laura Kippola, Jarmo Korteniemi, Jukka Rantala, Päivi Ängeslevä, Rebecca Suomi (Vastalääke ry), Katja Bargum, José Manuel Cano Arias, Antti Järvi, Päivi Kapiainen-Heiskanen, Juhani Karila, Pasi Kivioja, Niko Kyllönen, Mirja Liikkanen, Jaana Lähteenmaa, Nina Mäki-Kihniä, Ilkka Pernu, Eeva Pitkälä, Eija Pulkkinen, Viljami Puustinen, Enni Sahlman, Jenni Stammeier, Anna Tuominen, Otto Tähtkäpää ja Kalle Virtapohja.

Korona-ajan erityisapuraha: Merja Hintsa, Sanna-Kaisa Hongisto-Salonen, Sole Lätti, Minna Malja, Visa Noronen, Nina Pulkkis, Päivi Arvonen, Jan Gröndahl, Tiina Harpf, Ilkka Hendolin, Irma Hirsjärvi, Laura Honkimäki, Antti Immonen, Marianne Jansson, Mirja Karlsson, Petri Kiuttu, Jaakko Louhivuori, Matilda Merenmies, Ulla Miettunen, Mika Mäkeläinen, Tapio Onnela, Mia Paju, Merja Paksuniemi, Jukka Palm, Teuvo Peltoniemi, Petro Poutanen, Anna Pulkka, Marko Pulkkinen, Vanessa Riki, Antti Ronkainen, Mia Rönkä, Markku Soikkeli, Mikko Suominen, Esko Suoranta, Olli-Pekka Tiainen, Arto Tiihonen, Camilla Ukkonen, Heli Venhola, Kalle Virtapohja, Jari-Pekka Vuorela, Tuukka Ylä-Anttila, Riku Cajander, Annu Kekäläinen, Arto Kivimäki, Sanna Kivimäki, Jarmo Korteniemi, Anne-Maria Latikka, Lauri Lehtinen, Salla Nazarenko, Sari Näre, Helena Oikarinen-Jabai, Carita Pettersson, Janne Rantala, Erja Sandberg, Olli Tammilehto, Helena Telkänranta, Pekka Virtanen ja Päivi Ängeslevä.

Syksyn jako: Matti Leppäranta, Jaana Ahlblad, Georg Haggren, Olli Immonen, Tuula Laatikainen, Anne-Maria Latikka, Jukka Lehtinen, Tapio Lindholm, Teuvo Peltoniemi, Kerttuli Punkari, Juhani Sipilä, Jouni Tikkanen, Ville Wittenberg, Esko Suoranta/Fafnir-lehti, Päivi Arvonen, Sanna-Kaisa Hongisto-Salonen, Katriina Järvinen, Kati Kallio, Raine Kallio, Lauri Keskinen, Jarmo Korteniemi, Rosa Lampela, Merja Leppälahti, Vesa Linna, Timo Malmi, Jari Mäkinen, Pertti Näränen, Herman Raivio, Tytti Rantanen, Pauliina Seppälä, Pauliina Susi, Mia Takula, Olli-Pekka Tiainen, Petteri Uusitalo ja Tuula Vainikainen.

Yhdistys myönsi 5000 euron arvoisen **Vuoden tiedetoimittaja -palkinnon** Yleisradion toimittaja Leena Mattilalle ja 2000 euron arvoiset Vuoden tiedeviestintäpalkinnot Mullan alla -blogin kirjoittajalle, arkeologi Ilari Aallolle Turun yliopistosta ja Tähtitieteellinen yhdistys Ursan tiedottaja Anne Liljeströmille. Palkinnot jaettiin Valon päivän juhlassa 3. helmikuuta Luonnontieteen museossa Helsingissä.

Julkaisu- ja tiedotustoiminta

Yhdistyksen viestinnän pääpaino on sähköpostikirjeissä ja liiton kotisivuilla sekä sosiaalisessa mediassa, jossa käytetään sekä Facebookia että Twitteriä. Tavoitteena on tavoittaa jäseniä erilaisin menetelmin ja olla viestinnässä aktiivinen ja ajankohtainen.

Tiedetoimittaja-lehti ilmestyi digitaalisesti 4 kertaa vuoden aikana. Joka toinen viikko ilmestyvät Tiedekeskiviikko-blogit tavoittavat edelleen hyvin lukijoita, ja kirjoittajakuntaa uudistettiin vuoden aikana. Yhdistyksellä oli sähköinen toimisto apurahojen hakemiseen, opintomatkaille ja koulutukseen ilmoittautumiseen, matkalaskujen tekemiseen ja jäsenhakemusten laatimiseen.

Viheliäs tiede – ja muita vaikeita uutisia -kirja julkaistiin toukokuussa Vastapainon kustantamana. Kirja syntyi liiton piirissä vuosien 2019 ja 2020 aikana. Liiton jäsenistölle esitettiin yleinen kutsu, minkä jälkeen kirjatyoeryhmässä valittiin aiheet, ja kirjan toimittaja Mari Heikkilä ja Tuukka Tammi vastasivat käsikirjoitusten toimitustyöstä.

Kansainvälinen toiminta

Yhdistys kuului jäsenenä European Union of Science Journalists' Associations (EUSJA), World Federation of Science Journalists (WFSJ) ja yhteisöjäsenenä European Association of Science Editors (EASE) -järjestöihin. EUSJA ja WFSJ ovat tiedetoimittajajärjestöjen järjestöjä.

Liiton EUSJA-edustaja oli Mari Heikkilä.

Yhteiskuntasuhteet

Liitto on ollut mukana toteuttamassa myös suurelle yleisölle tarkoitettuja tapahtumia mm. Tieteiden yössä ja Tiedeklubi-keskusteluserjassa.

Liitto osallistui Suuren Nobel-keskustelun järjestämiseen 28. lokakuuta. Suomalaiset asiantuntijat kertoivat kansantajuisesti Nobel-palkittujen tutkimusten aiheista, tekijöistä, saavutuksista sekä niiden merkityksestä tieteelle ja ihmiskunnalle. Tilaisuus nauhoitettiin ja lähetettiin Helsingin Sanomain

verkkosivuilla. Tilaisuudessa olivat keskustelemassa virologian professori Klaus Hedman, astrofysiikan professori Peter Johansson, dosentti Kirmo Wartiovaara (kemia) ja taloustieteen professori Juuso Välimäki. Tilaisuuden juonsivat HS:n tuottaja ja tiedetoimittaja Matti Mielonen ja kirjailija Tiina Raevaara.

Yhdistys on Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja Kopiosto ry:n jäsen sekä luovien alojen Tekijäfoorumin jäsen. Tiedetoimittaja-lehti on Tiede- ja mielipidelehtien Kultti ry:n jäsenlehti.